

Marjo Harju, Marjo Juuti-Tavi ja Lea Vaitti Kohti koko perheen osallisuutta

Vaikuttava vertaistoiminta -projektin (2011 – 2014) loppuraportti

Marjo Harju, Marjo Juuti-Tavi ja Lea Vaitti

Kohti koko perheen osallisuutta

Vaikuttava vertaistoiminta -projektin tulosten ja vaikutusten arviointi

Vaikuttava vertaistoiminta

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, 2015

ISBN 952-9777-99-X (julkaistu ainoastaan pdf-tiedostona, 32 sivua)

Kannen kuva Mikko Henrik Huotari

KIITOKSET

Kohti koko perheen osallisuutta -raportti on omistettu kaikille Vaikuttava vertaistoiminta-projektin toiminnassa ja työssä eri tavoin mukana olleille vuosien 2011 – 2014 aikana.

Raportissa kuvataan projektin matkaa ja kulkua eri näkökulmista, mutta kirjoitettu raportti ei koskaan tavoita kaikkia kohtaamisen hetkiä, jotka ovat näinkin pitkän projektin aikana jääneet mieliin. Olipa kohtaaminen lyhyt tai pitkä, niin se on ollut tärkeä ja merkittävä.

Lämmin kiitos teille kaikille. Lapsille ja aikuisille.

Lumisena talvipäivänä, Tampereella 13.1.2015

Marjo Harju
Projektipäällikkö

Sisältö

Johdanto	6
Arvioinnin toteuttaminen	8
Arvioinnin aineisto	9
Projektin tuotokset ja tulokset	10
Vertaistoiminta	11
Vaikuttamistoiminta	12
Verkkoyhteisöt ja verkkovaikuttaminen	13
Lasten ja nuorten osallisuus	14
Lasten ja perheiden kokemusten näkyväksi tekeminen	15
Perheiden kokemuksia projektin toiminnasta.....	16
Lasten ja nuorten kokemuksia	20
Työntekijöiden näkemys projektin toiminnasta	21
Yhteistyökumppaneiden kokemuksia projektista.....	23
Tukiliiton sisäisten yhteistyökumppaneiden näkemyksiä	24
Yhteistyötä tehneiden järjestöjen ja julkisen sektorin toimijoiden näkemyksiä	27
Projektin aikaansaama muutos ja vaikutukset	28
Lopuksi.....	31
Lähteet	33
Liite 1 Projektin tuotteet	34
Liite 2 Projektin yhteistyöprosessit 2011 – 2013.....	35

Johdanto

Tässä Kehitysvammaisten Tukiliiton Vaikuttava vertaistoiminta -projektin (2011 – 2014) loppuraportissa kuvataan projektin tuotoksia, tuloksia ja vaikutuksia. Loppuraportti on tehty kahdessa vaiheessa. Sen ensimmäinen painos julkaistiin ensimmäisen hankekauden loputtua tammikuussa 2014. Jatkorahoitus saatiin vuodelle 2014 ensimmäisen hankekauden kehittämistoiminnan loppuunviemiseksi ja tulosten juurruttamiseksi. Loppuraportin toinen painos viimeisteltiin vuoden 2014 lopussa nykyiseen asuunsa.

Projektin päätavoitteena on ollut erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden kansalaistoiminnan aktivoituminen, johon keinona nähtiin perheiden voimaantuminen sekä vanhempien ja lasten kokemustiedon saaminen osaksi tuen ja palveluiden kehittämistä. Projektissa tavoiteltiin perheiden oman aktiivisuuden lisääntymistä ja paikallisen ja verkossa toimivan vapaaehtoistyön kasvua, mikä oli yhdenmukainen Tukiliiton strategian kanssa. Projekti vastasi Tukiliiton tarpeeseen löytää ja saada uusia lapsiperheitä mukaan paikallisyhdistysten toimintaan.

Kansalaistoiminta voidaan määritellä aktiiviseksi toiminnaksi, joka suuntautuu itsestä ulospäin, yhdessä toimien, yhteiseksi hyväksi. Kansalaistoiminta liittyy aina yhteisöihin tai ryhmiin ja se on jossakin määrin organisoitua (Harju 2003, 9– 11). Kansalaistoiminnan lisäämiseksi voidaan toimia suoraan vanhempien ja lasten kanssa, mutta pysyvää vaikutusta saavutetaan luomalla perheille vertaistoiminnan mahdollisuuksia, toimintaedellytyksiä ja vertaistoimintaa tukevaa koulutusta.

Päätavoitteeseen pääsemiseksi osatavoitteet olivat toimintasuunnitelmassa seuraavat :

1. synnytetään lapsiperheiden vertaistoimintaa
2. lisätään vanhempien vaikuttamistoiminnan taitoja ja luodaan malleja paikalliselle vaikuttamiselle
3. lisätään vanhempien verkkoyhteisöjen toimintaa ja vaikuttamista verkossa
4. lisätään lasten ja nuorten osallisuutta
5. tehdään näkyväksi lasten ja perheiden kokemuksia ja tarpeita

Projektin kohderyhmä rajattiin alle kouluikäisten ja kouluikäisten erityistä tukea tarvitsevien lasten perheisiin. Projektilla oli Raha-automaattiyhdistyksen rahoitus vuosille 2011 – 2014. Projektissa toimi vuosina 2011 – 2013 neljä kokopäiväistä työntekijää : projektipäällikkö, viestintävastaava, kaksi projektityöntekijää (Itä-Suomessa ja Uudellamaalla) , sekä osa-aikainen projektitutkija. Vuonna 2014 projektissa työskenteli kaksi kokopäiväistä työntekijää : projektipäällikkö ja projektityöntekijä.

Projektin alkuvaiheessa tehdyssä tarvekartoituksessa todettiin, että pelkästään Tukiliiton nettisivujen ja tukiyhdistysten kautta lapsiperheiden tavoittaminen ei onnistu, vaan tarvitaan kumppaneita (Vaitti 2012, 21). Verkostoituminen projektin rahoitushakemuksessa mainittuihin yhteistyökumppaneihin käynnistyi syksyllä 2011. Verkoston välityksellä tavoitettiin lapsiperheitä tapahtumiin ja koulutuksiin sekä koottiin ohjausryhmä. Projektille tehtiin omat kotisivut ja yhtenäinen viestinnällinen ilme. Tukiliitossa oli vireillä oman sosiaalisen median Mukaan.fi-palvelun perustaminen ennen projektin alkamista. Projekti lähti kehittämään vanhempien verkkoyhteisöjä Mukaan.fi-palveluun. Viestintävastaavan kehittämistyötä suuntautui paljon verkkoyhteisöjen ja Mukaan.fi-palvelun kehittämiseen.

Vuoden 2012 toiminnan painopisteenä oli vertais- ja vaikuttamistoiminnan koulutusten kehittäminen ja perheille suunnattujen tapahtumien järjestäminen pilotointialueilla Uudellamaalla ja Itä-Suomessa. Vuoden 2012 aikana järjestettyihin pienryhmäkoulutuksiin osallistui noin 150 henkilöä ja perheille suunnattuihin tapahtumiin yli 300 erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheenjäsentä. Perheiden kokemuksia tuotiin esille verkkosivuilla julkaistuissa blogeissa, videoklipeissä ja lehtijutuissa.

Vuonna 2013 toiminnassa keskeistä oli koulutusten ja materiaalien kehittäminen ja niiden tekeminen tuotteiksi. Toinen keskeinen toiminta-alue oli yhteistyöprosessien laajeneminen niin paikallisesti Itä-Suomessa, talon sisällä lapsiperhetoiminnan kehittämiseksi kuin valtakunnallisesti uusiin kumppaneihin. Syksyllä 2013 toiminta painottui projektin tuotteiden viimeistelemiseen ja uusien kotisivujen työstämiseen. Uudistetut kotisivut tarjosivat perheille ja yhdistyksille keinoja ja helppokäyttöisiä tuotteita vertais- ja vaikuttamistoimintaan sekä lasten osallisuuden lisäämiseen. Syksyn aikana tuotteita levitettiin verkkosivujen välityksellä, painettuna materiaalina projektin seminaarissa sekä Lasten oikeuksien päivässä Uudellamaalla sekä Itä-Suomessa.

Vuoden 2014 aikana keskeinen tavoite oli materiaalien ja käytäntöjen juurruttaminen Tukiliittoon ja tukiyhdistysten lapsiperhetoiminnan tukeminen. Tukiliitossa päädyttiin siihen, että projektia juurrutetaan Perheily- ja Aika haastaa -toiminnan kautta. Aluekoordinaattorien kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä ja keväällä 2014 heille oli koulutuspäivä materiaaleista. Elokuussa ja joulukuussa 2014 Tukiliiton työntekijöitä osallistui toiminnallisten menetelmien ja materiaalien koulutuspäivään. Projekti oli mukana Perheily-tapahtumissa ja järjestämässä projektin koulutuspäiviä, joilla tuettiin paikallisyhdistysten lapsiperhetoimintaa. Projekti toteutti Perheilyn käyttöön videon yhteistyössä Keski-Suomen paikallisyhdistyksen ja Muuramessa toimivan vertaistukiryhmän kanssa. Projektin omat kotisivut siirtyivät Perheily-toiminnalle. Projektin tulokset levisivät myös Tukiliiton ulkopuolelle yhteistyötahojen kautta.

Arvioinnin toteuttaminen

Tämän arvioinnin tavoitteena on tuottaa tietoa projektin tuloksista ja vaikutuksista. Arvioinnin perustana käytettiin rahoittajan loppuarvioinnin ohjeistuksessa esille nostamaa monitahoarvioinnin viitekehystä, jossa keskeistä on tuoda näkyviin kohderyhmän ja yhteistyökumppaneiden näkemys.

Projektin arvioinnissa tarkastellaan seuraavia kolmea kysymystä (Peberdy 2008):

1. Teimmekö mitä lupasimme? (toimintojen taso)
2. Saimmeko aikaan muutosta? (vaikutukset ja vaikuttavuus)
3. Teimmekö oikeita asioita? (strateginen relevanssi)

Projektin väliarvioinnissa 2012 keskityttiin Peberdyn kysymyksiin 1 ja 3. Vuonna 2013 tehdyssä ensimmäisen projektikauden arvioinnissa keskityttiin kysymykseen 2 eli saimmeko aikaan muutosta. Kysymys tarkennettiin viiteen erilliseen arviointikysymykseen, joiden avulla tarkasteltiin muutoksen aikaansaamista. Arviointikysymykset olivat:

Miten koulutukset ovat lisänneet vanhempien kansalaistoiminnan taitoja, kiinnostusta ja sitoutumista?

Millä tavalla erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden yhteisöllinen toiminta on lisääntynyt tai monipuolistunut?

Millainen vaikutus projektilla on ollut oman organisaation toimintaan?

Millainen vaikutus projektilla on ollut yhteistyöjärjestöjen ja muiden yhteistyökumppaneiden toimintaan?

Millaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia projektilla oli?

Vuoden 2014 arvioinnissa keskitytään seuraaviin kysymyksiin:

Miten projekti onnistui juurruttamaan sen tuloksia ja tuotteita?

Millainen vaikutus projektilla on ollut oman keskusjärjestön toimintaan?

Millainen vaikutus projektilla on ollut paikallisyhdistysten lapsiperhetoimintaan?

Millä tavalla paikallisyhdistysten lapsiperhetoiminta on monipuolistunut?

Ennen vaikutusten pohtimista raportissa kuvataan projektin tuotokset ja tulokset jokaisen osatavoitteen alla. Tämän jälkeen tiivistetään toimintaan osallistuneiden perheiden kokemukset, työntekijöiden näkemykset sekä yhteistyökumppaneiden kokemukset projektin etenemisestä ja hyödyistä.

Arvioinnin aineisto

Projektista on tehty tarvearviointi nimellä Suuntaviivoja erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden vertais- ja vaikuttamistoiminnan kehittämiseen (Vaitti 2011) sekä prosessiarviointi Perheet toimijoina (Vaitti 2012). Tulosten ja vaikutusten arvioinnissa käytetään myös näiden aikaisempien arviointien aineistoa. Aineisto koostuu alla luetelluista dokumenteista, palautteista, kyselyistä ja focusryhmäkeskusteluista.

Toiminnan seuranta:

- Toimintamuotojen, koulutusten ja tapahtumien dokumentointi,
- projektin asiapaperit: mm. projektisuunnitelma, ohjausryhmän muistiot, hallitukselle tehdyt seurantaraportti 2 krt vuodessa sekä
- RAY:n tulos- ja vaikutus selvitys 2012.

Kohderyhmän näkökulma

- Tapahtumien ja koulutusten osallistujilta (vanhemmat, nuoret, lapset) toiminnallisesti kerätty palaute,
- palautekyselyt koulutusten jälkeen (n=83),
- perheiden focusryhmä perhesirkuskurssien jälkeen 2 kertaa (n=10),
- Perhesirkuskurssin kevät 2012 lasten palaute, Perhesirkusleirin 2012 lasten palaute (n=13),
- kaikille koulutuksissa olleille vanhemmille lähetetyt jatkokyselyt kevät 2013 (n=39) ja talvi 2014 (n=27) sekä
- nuorten videokurssin jälkeen pidetty focus-ryhmä (n=7).

Työntekijöiden näkökulma:

- Projektitiimin arviointikeskustelut projektitutkijan kanssa (8 kertaa)
- projektitiimin itsearviointi (Ray 2012, Seiska)
- kysely kevät 2013 (n=3)
-työntekijöiden itsearviointikeskustelut v. 2014, opiskelijatyönä tehty haastatteluaineisto ja konsultoiva työnohjaus

Yhteistyökumppaneiden ja johdon näkökulma:

- Projektin ohjausryhmälle, Tukiliiton johtoryhmälle ja hallitukselle tehty kysely kevät 2012 (n=14),
- oman organisaation yhteistyökumppaneiden focusryhmä kevät 2013 (n=7),
- ulkopuolisille yhteistyökumppaneille tehty kysely kevät 2013 (n=10) sekä
- Tukiliiton kansalaistoiminnan päällikön haastattelu kesä 2013.
- Tukiliiton kansalaistoiminnan ohjelmakulmalle ja johtoryhmälle tehty kysely ja keskustelutilaisuus talvi 2014 (n= 8)
- Malike-toiminnan kanssa tehty arviointikeskustelu syksy 2014
- liittohallitukselle tehty kysely talvi 2014 (n=7)
- yhdistyskysely v. 2014 (n=113)

Projektin tuotokset ja tulokset

Tässä kappaleessa projektin tuotokset ja tulokset esitellään osatavoitteiden mukaisesti, joita ovat vertaistoiminta, vaikuttamistoiminta, verkkoyhteisöt ja verkkovaikuttaminen, lasten ja nuorten osallisuus sekä perheiden kokemusten näkyväksi tekeminen. Jokaisen osatavoitteen kohdalla kerrotaan ensin tavoite sekä keinot, tämän jälkeen esitellään saavutetut keskeisimmät tulokset, osallistujamäärät ja yhteistyöprosessit. Projektin kehittämät materiaalit (kahdeksan erilaista vinkkikorttisarjaa kansalaistoimintaan) on koottuna Tukiliiton perheily.fi-kotisivulle, josta ne ovat kaikkien saatavilla maksutta.

Vertaistoiminta

Projektin ensimmäisenä osatavoitteena oli synnyttää vertaistoimintaa. Toimintasuunnitelmaan oli kirjattu, että toiminnan tuloksena perheet saavat vertaistukea ja perheet aktivoituvat vanhempien itsensä vetämiin vertaistukiryhmiin. Keinoina olivat vanhemmille suunnatut vertaisohjaajakoulutukset, perhetapahtumat pilotointialueilla, yhteistyökurssit keskusjärjestön muiden toimijoiden kanssa sekä paikallinen verkostoituminen yhdistysten ja ammattilaisten kanssa.

2011	2012	2013	2014
Koulutusten valmistelu 1 vertaisohjaajakoulutus Yhteydet yhdistyksiin ja toimijoihin Itä-Suomessa	3 vertaisohjaajakoulutusta 8 perhetapahtumaa tai -sirkuskurssia 4 organisaation sisäistä yhteistyökurssia 1 koulutusvideo	3 organisaation sisäistä yhteistyökurssia Yhdistysten Perheily- toiminnan käynnistyminen 8 yhdistyksen tai verkoston yhteistyöprosessia	4 Yhdistysten vertaistoiminnan ohjausta 1 Tilauskoulutus vertaisohjaajille 2 Perheily-verkoston tapaamiset 1 Vertaisohjaajakoulutus (Perheily)

Tulokset

- Tapahtumissa ja kursseilla tavoitettiin noin 400 erityislapsen perheenjäsentä.
- Vertaisohjaajakoulutuksiin osallistui lähes 50 vanhempaa.
- Organisaation sisäisen yhteistyön kautta tavoitettiin yli 150 erityislapsen perheenjäsentä.
- Itä-Suomeen syntyi viisi uutta vanhempien vertaistukiryhmää ja kuudella paikkakunnalla tukiyhdistysten lapsiperhetoiminta aktivoitui.
- Jo olemassa olevia vertaisryhmiä tuettiin valtakunnallisesti sekä sosiaalisen median keinoin koko projektin ajan
- Järjestöyhteistyön avulla syntyi perhetapahtumia ja perheiden info-iltoja.

Vaikuttamistoiminta

Projektin toisena tavoitteena oli lisätä vanhempien vaikuttamistoiminnan taitoja ja luoda malleja lapsiperheiden vaikuttamiselle. Keinoiksi toimintasuunnitelmaan oli kirjattu kampanjat, kuulemistilaisuudet ja tapahtumat, joissa vanhemmat ovat aktiivisia toimijoita sekä vanhempien vaikuttamisryhmät. Toiminnan tuloksena tavoiteltiin hyviä käytäntöjä ja keinoja paikalliseen vaikuttamiseen sekä vanhempien aktivoitumista vaikuttamiseen paikallisesti ja verkossa.

2011	2012	2013	2014
Koulutusten valmistelu Yhteydet yhdistyksiin ja toimijoihin Itä-Suomessa	3 koulutusta Videomateriaalia erityishuolto- ohjelmasta, omaishoidon vapaista ja omaishoidon tuesta	2 koulutusta 1 webinaari (Perheiden palvelut) Vaikuttamiskortit-tuote Kävele ja vaikuta -kampanja	4 Koulutusta Vaikuttamistapahtumat Materiaalin muokkaus ryhmien kokemuksen pohjalta Perheily - vertaistoiminta ja vaikuttaminen -video

Tulokset

- Vaikuttamiskoulutuksiin osallistui lähes 100 vanhempaa.
- Taltioiduissa verkkoluennoissa ja vaikuttamisen YouTube -videoissa oli noin 1000 katselukertaa vuoden 2014 lopussa.
- Lapsiperheiden vaikuttamiskampanjaan Kävele ja vaikuta osallistui kuusi Tukiliiton jäsenyhdistystä.
- Koulutusten tuloksena vanhemmat aktivoituivat valitusten ja oikaisujen tekemiseen.
- Perheiden vaikuttamistoiminnan monimuotoisuus tuli esille:
paikallinen vaikuttaminen omaishoidontukeen,
kesäkerho erityislapsille,
tukiviittomaryhmä perheille,
blogikirjoittaminen verkkosivuille,
sirkusesitys toriyleisölle
ja flash mob -juoksutapahtumassa.

Verkkoyhteisöt ja verkkovaikuttaminen

Projektin kolmantena tavoitteena oli verkossa tapahtuvan vertais- ja vaikuttamistoiminnan aktivoiminen. Keinoina olivat verkkoalustan rakentaminen, vanhempien kouluttaminen sekä erilaiset kampanjat. Toimintasuunnitelman mukaan tavoiteltiin uusia välimatkat ylittäviä vertaistuen ja vaikuttamisen keinoja

2011 Mukaan.fi-palvelun suunnittelu	2012 Mukaan.fi -palvelu avattiin helmikuussa 2012 2 moderaattorikoulutusta 2 vaikuttamiskoulutusta 2 koulutusmateriaalia nettisivuille	2013 Mukaan.fi palvelun kehittäminen Webinaari, Blogi ja Puheenvuoro! -tuotteet 2 koulutuksessa teema mukana	2014 Webinaari-, blogi- ja videohaastattelu-koulutukset paikallisyhdistyksille sekä muille toimijoille Materiaalien muokkaaminen käyttökokemusten pohjalta Perheily.fi-sivu Facebook yhdistysten tiedottamiskanavaksi
---	---	--	--

Tulokset:

- Verkossa toimiminen lisääntyi projektin kokemusten ja materiaalien pohjalta keskusjärjestössä (esimerkiksi liittokokouksen verkkolähetys ja webinaarit) ja paikallisyhdistyksissä (webinaarit välineeksi järjestöjen yhteistyöhön ja Facebook) sekä yhteistyökumppaneilla (esim. ELO ry.)
- Koulutusmateriaaleissa käyntikertoja noin 5000 yhteensä.
- Koulutusten tuloksena perheiden verkkotoiminta aktivoitui ja syntyi yksittäisiä uusia kotisivuja, Facebook-sivuja ja blogeja.
- Mukaan.fi palvelussa rekisteröityneitä käyttäjiä oli noin 550 (23.5.2013). Vähäisen käyttäjämäärän takia Tukiliitto päätti lopettaa Mukaan.fi palvelun syksyllä 2013. Projekti osallistui Mukaan.fi-palvelun kehittämiseen viestintävastaavan työpanoksen osalta sekä taloudellisesti. Loppupalaverissa todettiin, että ihmiset eivät lähde mukaan uusiin palveluun, koska olemassa olevat palvelut tarjoavat mahdollisuuden keskusteluryhmien muodostamiseen.

Lasten ja nuorten osallisuus

Projektin neljäs tavoite oli lisätä erityistä tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja heidän sisarustensa osallisuutta. Toimintasuunnitelmaan keinoiksi oli kirjattu menetelmien kartoittaminen, tiedotus, verkostoituminen ja yhteistyö sekä toiminnan juurruttaminen Tukiliittoon. Tuloksena tavoiteltiin menetelmiä ja välineitä, joita käyttöön ottamalla vanhemmat ja ammattilaiset saisivat eri tilanteissa erityislasten mielipiteitä ja näkemyksiä esille.

Vuonna 2014 lasten ja nuorten osallisuutta ei viety erillisenä tavoitteena eteenpäin, mutta lasten kuulemisen materiaaleja jaettiin perheille sekä painettuna että verkon välityksellä. Projektin oli mukana lasten oikeuksien päivän tapahtumissa Kuopiossa ja Joensuussa marraskuussa 2014.

2011	2012	2013	2014
Perehtyminen teemaan Yhteydet muihin toimijoihin	Nuorten videokurssi 3 lasten kuulemistilaisuutta Sessio Perheseminaarissa Voimauttavan valokuvauksen kurssi vanhemmille 5 lehtijuttua sadutuskampanja	Nuorten videojatkokurssi 2 webinaaria 3 lapsen osallisuuden opasta Koulutusmateriaali Sisaruskurssi kesä 2013	Teemat osana projektin koulutuksia ja tapahtumia (11), seminaareissa (7) ja Perheilyn tilaisuuksissa. ELO ry, Kamera lapsen käteen -mallin levitys Lasten osallisuuden< vinkkikorttien levitys

Tulokset:

- Kursseille osallistui noin 20 nuorta ja heidän vanhempansa.
- Projektin teki neljä lasten ja nuorten osallisuuteen liittyvää tuotepakettia verkkoon: Lapsen kuuleminen -vinkkikortit, Sisarus-vinkkikortit, Valokuvatyöskentely-vinkkikortit ja Digitarina-vinkkikortit
- Minulla on asiaa -materiaali on Vammaispalvelujen käsikirjassa (Sosiaaliportti) ja Digitarina-materiaali on nuorille suunnatulla vaikuttamissivustolla valtikka.fi
- Lapsen oikeuksien päivän yhteistyöverkostossa toimiminen ja verkostojen vakiintuminen
- Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa oli laajaa. Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat ammattilaisten oppimisverkosto sekä Hyvät tyypit ja muut erityislasten perheiden kanssa toimivat järjestöt.
- Lasten ja nuorten osallisuuden materiaalit käytössä monien eri yhteistyötahojen toiminnassa

Lasten ja perheiden kokemusten näkyväksi tekeminen

Projektin viimeisenä tavoitteena oli tehdä näkyväksi lasten ja perheiden kokemuksia ja tarpeita. Keinoiksi toimintasuunnitelmassa nimettiin viestintä, kampanjat ja vanhempien tukeminen aktiivisiksi toimijoiksi. Tuloksena tavoiteltiin lasten ja perheiden kokemustiedon siirtymistä paikalliseen päätöksentekoon ja Tukiliiton paikallisyhdistyksille.

Vuonna 2014 projektin toiminta painottui juurruttamiseen kotisivun välityksellä. Blogikirjoittamisessa painottui koulutus ja vanhempien innostaminen kirjoittamiseen omilla kanavissaan. Facebook-sivu oli aktiivisessa käytössä alkusyksyyn 2014 asti, minkä jälkeen toiminta hiljeni. Kotisivut siirtyvät Perheilyn käyttöön ja näin syntyneet tuotteet ja ideat jäivät Tukiliiton lapsiperhetoimijoiden käyttöön.

2011	2012	2013	2014
Verkkosivujen suunnittelu julkaisujen ulkoasu 2 vanhempien kuulemistilaisuutta	3 tilaisuutta vanhempien kokemusten keräämiseen 35 blogia 7 videopuheenvuoroa vaalikampanjamateriaali yli 30 lehtijuttua Facebook-postauksia	Verkkosivu-uudistus Uutiskirjeitä Facebook-postauksia 13 blogia	Verkkosivujen aktiivinen käyttö Uutiskirjeitä Facebook-postauksia Vertaistoimintaa ja vaikuttamista -video

Tulokset:

- Blogeja julkaistiin noin 50.
- Projekti tuotti 9 uutiskirjettä (uutiskirjeen tilaajia noin 250)
- Teema kiinnosti ammattilehtiä, mutta myös yleislehtiä.
Artikkeleita oli kymmenessä lehdessä.
Paikallisista tapahtumista saatiin uutisointia paikallislehtiin.
Vuonna 2012 perheen lastensuojelua koskeva kokemus levisi lähes 30 verkko- tai muuhun julkaisuun (STT).

Perheiden kokemuksia projektin toiminnasta

Perheiltä kerättiin palautetta perhetapahtumissa, vanhemmille suunnatuissa vertais- ja vaikuttamiskoulutuksissa sekä nuorten video- ja vaikuttamiskursseilla. Palautetta kysyttiin keskustellen, toiminnallisien menetelmin sekä lähettämällä palautekysely seuraavalla viikolla. Kaikilta projektin koulutuksiin osallistujilta kerättiin palautetta heidän kokemastaan hyödystä keväällä 2013 ja vuoden 2014 lopussa.

Vuonna 2012 projekti järjesti useita perhetapahtumia ja sosiaalisen sirkuksen kursseja saadakseen projektin toiminta-alueilla näkyvyyttä ja innostaakseen perheitä mukaan. Toiminnalliset ryhmät olivat perheiden mielestä hyvä vaihtoehto keskusteluun perustuvien vertaistukiryhmien rinnalle. Ryhmät olivat koko perheen harrastus, joita ei perheille juuri ole muuten tarjolla. Perheiden näkökulmasta yhdessä toimiminen ja harrastaminen oli keino, jolla mukaan saatiin myös usein toiminnasta ulkopuolelle jäävät isät ja sisarukset.

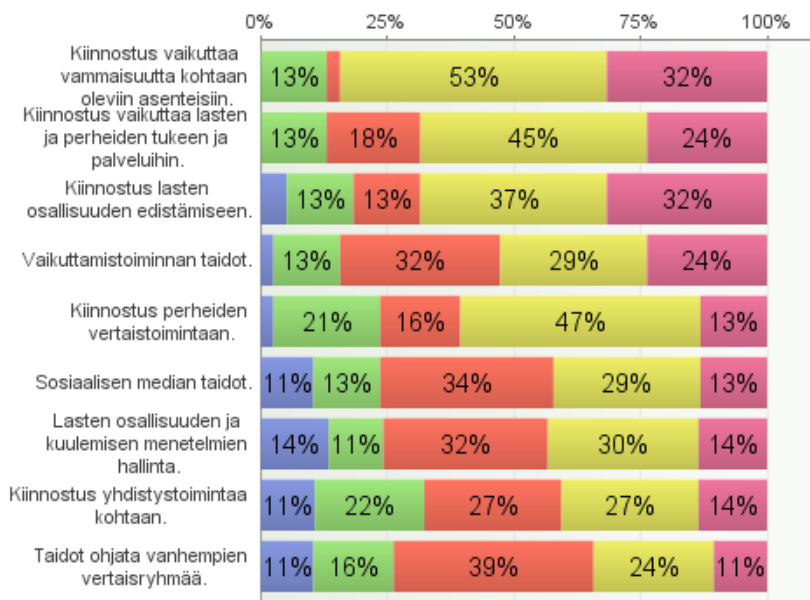
Vanhemmille järjestetyt vertais- ja vaikuttamiskoulutukset saivat vanhempien palautteissa kiitosta joustavasta ja osallistavasta työotteesta, joka palveli hyvin erilaisista taustoista tulevia vanhempia. Koulutuksiin osallistui vanhempia Tukiliiton jäsenyhdistyksistä, Leijonaemoista ja monista muista yhdistyksistä. Osallistujat pitivät tärkeänä, että projektin koulutuksiin oli mahdollisuus hakeutua myös muiden yhdistysten piiristä, koska tällaisia koulutuksia ei muuten ole tarjolla.

Koulutusten puute sirpaleisella erityislasten yhdistysten kentällä näkyy runsaissa jatkokoulutustoi-veissa. Koulutuspalautteissa toivottiin syventävää jatkokoulutusta mm. seuraavista teemoista: vertaistukiryhmän jatkuvuus ja aktivointi, rahoituksen hankkiminen ryhmän toiminnalle, asiantuntijaluennot sosiaaliturvasta, järjestöjen verkostoituminen ja yhteistyö, asioihin vaikuttaminen kunnassa ja viestintä mediassa. Vanhemmilta tuli myös idea koulutuksesta, jossa vanhempia koulutettaisiin käsittelemään nuoren murrosikää ja itsenäistymistä valokuvauksen keinoin.

Koulutusten jälkeen seuraavalla viikolla kerätyissä palautteissa näkyi innostus vertais- ja vaikuttamistoiminnan kehittämiseen.

Haluaisin toimia aktiivisemmin niissä järjestöissä, joihin jo kuulun ja kurssilta saadun tietotaidon avulla innostaa meitä vaikuttamaan asioihin. Sain selkeitä käytännön ohjeita ja ideoita. (vanhemman palaute 2013)

Kyselyiden avoimissa vastauksissa kerrottiin oman lapsen tai perheen asioiden eteenpäin viemisestä koulutusten oppeja käyttäen. Rohkeus puuttua oman lapsen tai perheen kokemiin epäkohtiin oli lisääntynyt. Vanhemmat kertoivat aktivoituneensa oman lapsen ja perheen tuen ja palveluiden järjestämisessä, valitusten tekemisessä tai muulla tavalla lapsen ja perheen oikeuksien valvonnassa. Voimauttava valokuvaus -koulutuksen palautteissa vanhemmat kertoivat voivansa käyttää menetelmää lapsen itseilmaisun lisäksi myös perheen hankalien asioiden näkyväksi tekemiseen.

■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5

1= ei lisääntynyt lainkaan - 5= lisääntyi erittäin paljon

Kaavio1. Keväällä 2013 tehdyn jatkokyselyn vastaukset kysymykseen: missä määrin kiinnostuksesi ja taitosi lisääntyivät seuraavissa asioissa koulutuksen myötä.

Mielenkiinto heräsi valokuvauksen hyödyntämiseen erityislapsiemme kommunikoinnin tukemisessa. Kun voimia ja aikaa on, tarkoitus on ottaa kamera esiin arjen tilanteissa. (vanhemman palaute 2013)

Vertaisohjaajakoulutukset rohkaisivat ryhmänohjaajia ottamaan vahvemman roolin ryhmässä, tarjosi keinoja uusien ryhmäläisten löytämiseen ja liittämiseen ryhmään. Paikallisten ryhmien lisäksi useissa vastauksissa mainittiin verkon keskusteluryhmien perustaminen ja hallinnointi, joita projektin koulutukset olivat edistäneet.

Vaikuttamistoimissa vanhempien vastaukset olivat vertaistoimintaa yleisemmällä tasolla. Vanhemmissa oli herännyt kiinnostus vaikuttaa vammaisuuteen kohdistuviin asenteisiin ja lasten sekä perheiden palveluihin, mutta konkreettisia esimerkkejä yhteisestä vaikuttamistoiminnasta oli vain joitakin.

Koulutus antoi minulle eväitä meille tärkeän asian eteenpäin viemisessä. En tiedä olisimmeko saaneet joukkokannetta tehtyä ilman tätä koulutusta. Olen saanut uusia ideoita vaikuttamistoimintaan ja verkostoitunut uusien ihmisten kanssa. (vanhemman palaute 2013)

Projekti aloitti uutena koulutusmuotona keväällä 2013 verkkoluennot. Koulutusmuoto näytti olevan vanhempien näkökulmasta hyvin toimiva sen saavutettavuuden vuoksi. Vanhempi, jolla lastenhoidon järjestäminen ei useinkaan ole helppoa, voi osallistua luennolle kotoaan käsin. Jos ei pääse paikalle varsinaiseen online-tilaisuuteen, voi katsoa luennon jälkikäteen. Projekti kehitti verkkoluentoa ja se siirtyi myös Tukiliiton toimintaan laajemminkin. Kansalaistoiminnan kehittämisen näkökulmasta uudet verkkoluennot ja -keskustelut ovat mielenkiintoinen kehittämisen kohde myös jatkossa.

Vuoden 2014 perheiden palautteen mukaan koulutusten ja tapahtumien jälkeen perheet ja vanhemmat kertoivat, että projektin koulutukset olivat innostaneet seuraaviin toimintoihin:

- vertaisryhmien perustaminen
- vertaisryhmien ja paikallisyhdistysten toiminnan kehittäminen
- projektin tuottamien materiaalien hyödyntäminen vertaisryhmissä ja paikallisyhdistyksissä
- verkostoituminen lähiyhdistysten kanssa

*Kannustaa muitakin perheitä vertaistoimintaan.
Aloitamme omalla paikkakunnalla vertaistukiryhmän vanhemmille toisen osallistujan kanssa.
Koulutus ylitti odotukseni, sen anti ja ohjaajien pätevyys.
Yritän soveltaa kokemaani oman yhdistyksen tai yhdessä naapuriyhdistyksien kanssa käytäntöön.
Vien materiaalia ja ideoita vertaisryhmään ja aion kokeilla käytännössä joitakin harjoitteita.
(vanhempien palautteita 2014)*

Koulutuspalautteessa tuli esille edellisten lisäksi sosiaalisen median hyödyntäminen koulutusten vaikutuksesta. Osallistujat olivat rohkaistuneet tekemään Facebook sivuja itselleen tai yhdistyksille. Myös Facebookin käyttöä kampanjoinnissa harjoiteltiin, ja tulevaisuudessa osallistujat näkivät sen käytön myös mahdolliseksi nykyistä enemmän.

*Facebook - sivut saivat alkunsa koulutuksen yhteydessä ja ovat osoittautuneet varsin toimiviksi.
Innostuimme Facebook-tiedottamiseen. Sosiaalisen median hyödyntäminen osittain projektin ansioita. (vanhemman palaute 2014)*

Vuoden 2014 lopussa tehdyn palautekyselyn perusteella voidaan todeta, että projektin materiaaleja eli vinkkikortteja vanhemmat olivat käyttäneet jonkin verran, mutta monet vastaajat olivat vasta tutustuneet niihin ja suunnittelivat niiden käyttöä.

*Vaikuttamiskortteihin en ole aikaisemmin törmännyt, mutta pikasilmäyksellä löysin meidän ryhmälle tehtävän, jota ollaan kaivattu.
En ole käyttänyt kuin ideapohjalta. Kun videoimme kehitysvammaisten tyttöjen puheenvuoron, ilman tätä koulutusta emme olisi sitä varmasti keksineet.
Työpajassa virisi jo paljon ideoita siitä, mihin kaikkiin teemoihin, kampanjoihin ja tapahtumiin liittyen videoita ja digitarinoita voisi hyödyntää.
(vanhempien palautteet 2014 kysely)*

Lasten ja nuorten kokemuksia

Projektin tavoitteena oli lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen, koska oli tiedossa, että lasten mielipiteitä ei useinkaan kuunnella heidän asioistaan päätettäessä, vaan päätöksiä tekevät ammattilaiset ja vanhemmat. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla osallisuus ja heidän kuulemisensa on erityisen tärkeää, koska heidän syrjintänsä on usein myös yhteiskunnan rakenteista johtuvaa. (Haarni 2006, 16; Kankkunen & co 2010, 50–52).

Projektin alkuvaiheessa järjestettiin sekä Itä-Suomessa että pääkaupunkiseudulla perhesirkuskurssit perheille. Ne tavoittivat hyvin perheitä ja ne tarjosivat perheille toiminnallista vertaistukea ja tukea sisaruussuhteisiin, koska kaikki perheet pääsivät osallistumaan samaan toimintaan. Lapsilta kerättiin palautetta kuvien avulla. Kuvien valinnan jälkeen niistä keskusteltiin pienryhmissä.

Projekti toteutti kehitysvammaisille nuorille keväällä 2012 videokoulutuksen. Nuorten videokoulutus toteutettiin kahdessa osassa: ensimmäisessä osassa tavoite oli antaa välineitä kehitysvammaisia nuorille omien mielipiteiden esille tuomiseen. Jälkimmäisessä osassa nuoret tekivät digitarinat omista tulevaisuuden unelmistaan. Ensimmäisen osan palautekeskustelu pidettiin ryhmähaastatteluna, jossa apuna käytettiin Talking mats -menetelmää.

Videokoulutuksessa nuorille tärkeintä oli kuvaaminen ja kun koko ryhmä antoi hyvää palautetta. Keskusteluissa ideoitiin videoiden näyttämistä perheelle ja kavereille, työyhteisölle ja esimiehille. Joidenkin toiveena oli saada puheenvuorot myös radioon ja televisioon. Mihin asioihin nuoret voisivat videoiden kautta vaikuttaa, tuntui jäävän heille epäselväksi. Vanhempien mielestä nuorten harjoittaminen omien mielipiteidensä esille tuomiseen ryhmässä oli tärkeää.

Kesällä 2013 pidettiin Virroilla sisaruskurssi, johon sisarukset osallistuivat ilman vanhempia. Sisaruskurssilla lapset nauhoittivat ja kuvasivat kurssin toimintaa koko ajan. Kuvat liitettiin jokaisen sisaruksen omaan kurssipäiväkirjaan, joka jäi kotiin, kouluun ja päivähoitoon vietäväksi. (Tukiviesti 4/2013) Sisaruskurssin tavoitteena oli tukea sisaruutta vertaistuen keinoin. Erityislasten sisarukset saivat kokemuksen siitä, että muillakin on samanlainen tilanne kuin heillä. Sisaruskurssin lisäksi projektissa kehitettiin kuvan ja saduttamisen käyttämistä sisaruuden tukemiseksi. Sosionomiopiskelijat tapasivat perheitä ja sisaruksia ja tapaamisten tuloksena syntyi kuva-ääni-tarinat projektin kotisivulle.

Lapsia ja nuoria kannustettiin kertomaan mielipiteitään myös muilla keinoin. Projekti järjesti voimaannuttavan valokuvauksen koulutusviikonloput vanhemmille joulukuussa 2012. Vanhemmat saivat projektin kamerat käyttöönsä lapselle annettavaksi. Lapsi kuvasi kotona tärkeinä pitämiään arjen tilanteita. Yhden lapsen kuvista tehtiin digitarina, jonka hänen äitinsä esitteli projektin seminaarissa. Toinen esimerkki on projektin seminaarista 2013, jossa kaksi kehitysvammaista nuorta olivat pitämässä puheenvuorot digitarinoiden tekemisestä ja omista digitarinoista. Heidän kokemuksensa digitarinan tekemisestä oli voimaannuttava ja he onnistuivat välittämään tämän onnistumisen kokemuksen myös seminaariyleisölle.

Kurssipalautteiden kerääminen oli yksi väylä kehittää lasten ja nuorten osallistamisen menetelmiä. Kaikissa tapahtumissa sekä aikuisilta että lapsilta kerättiin palautetta. Lasten palautteen kerääminen oli osallisuuden kulttuurin istuttamista lasten kanssa tehtävään toimintaan: mitä enemmän lapsi osallistuu hetkiin, joissa hän saa kokemuksen omien mielipiteidensä tärkeydestä, sitä innokkaampi lapsi on jatkossakin kertomaan asioistaan. Kun lapsi oppii käyttämään keinoja ilmaista omia mielipiteitään, hän haluaa ja osaa aikuisenakin vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin asioihin.

Työntekijöiden näkemys projektin toiminnasta

Vuosilta 2011 – 2013 loppuraporttiin kirjattu projektin työntekijöiden näkemys perustuu pääasiassa projektitutkijan kanssa käytyihin arviointikeskusteluihin, joissa projektin toimintaa käytiin läpi systemaattisesti eri tavoitealueilla. Keskusteluissa pohdittiin keskeisiä onnistumisia ja tavoitteiden saavuttamista estäviä tekijöitä. Keskusteluiden pohjana olivat toiminnan dokumentointi ja saadut palautteet. Vuoden 2014 arviointi perustuu kahden työntekijän itsearviointiin, jota tehtiin tiimipalavereissa, opiskelijan tekemässä haastattelussa ja konsultoivassa työohjauksessa.

Vuosina 2011 – 2013 projektitiimin mielestä projektin vahvuus oli tiimimäinen työtapana, jossa keskeistä oli projektipäällikön antama tuki, säännöllinen yhteydenpito, selkeät vastuut ja yhteistyötavat. Toimintaa edistivät myös arvioinnin systemaattisuus ja järjestöjohdon tuki projektille. Vuonna 2014 tiimimäinen työtapana muuttui tiiviiksi parityöskentelyksi ja töitä tehtiin yhteistyössä Tukiliiton Aika haastaa - ja Perheilytoiminnan kanssa. Projektitiimillä oli mahdollisuus myös reagoida nopeasti paikallisyhdistyksistä tuleviin koulutuspyyntöihin, joiden avulla projektin tuotoksia saatiin juurrutettua yhdistystoimintaan. Tämä oli

onnistunut järjestely molempien työntekijöiden mielestä, koska tällä tavalla projektin aikaisempi työ saatiin siirrettyä osaksi koulutuksia ja juurruttamistyötä.

Projekti onnistui hyvin verkostoitumisessa. Toimintaa toteutettiin tiiviissä yhteistyössä muiden erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden yhdistysten kanssa, joilla oli samansuuntaisia tavoitteita. Ruohonjuuritasolla toimivien yhdistysten kautta oli mahdollista ottaa lapsiperheitä mukaan toiminnan suunnitteluun. Myös yhteistyö Tukiliiton sisällä oli tiivistä. Laajan yhteistyön hyötynä nähtiin toiminnan juurtuminen oman järjestön lapsiperhetoimintaan ja myös muihin järjestöihin. Paikallisesti yhteistyö yli diagnoosirajojen onnistui hyvin ja tämä onkin tärkeänä edellytyksenä sille, että saadaan toimintaa erityistä tukea tarvitsevien lasten perheille pienilläkin paikkakunnilla.

Projektin viestinnän vahvuutena oli perheläheinen yleisilme. Projektin verkkosivuilla oli tuhansia kävijöitä vuosittain. Projektin sivut siirtyivät Tukiliiton perustoimintaan Perheily.fi sivuksi loppusyksyllä 2014 ja näin projektin tuotokset ovat käytössä myös projektin päättymisen jälkeen. Tämä oli työntekijöiden mielestä erityisen arvokasta projektin tuotteiden juurtumista ja jatkokäyttöä ajatellen. Projektin blogikirjoittaminen oli aktiivista vuosina 2011 – 2013. Projektin Facebook-sivu tavoitti runsaasti kävijöitä ja oli tärkeä tiedotuskanava koko projektin ajan.

Lasten ja nuorten osallisuuden teema herätti paljon kiinnostusta aluksi järjestötoimijoissa ja julkisen sektorin ammattilaisissa, mutta koulutusten myötä myös vanhemmissa. Tuotetut materiaalit herättävät kiinnostusta järjestöissä siinä määrin, että niiden käyttö on mainittu useammassa RAY:lta 2013 haettavassa uudessa hankehakemuksessa ja monet yhteistyökumppanit käyttivät lasten ja nuorten kuulemisen materiaaleja ahkerasti omassa työssään. Vuoden 2014 toiminnassa kaikki projektin teemat olivat esillä ja nimenomaan Lasten ja nuorten osallisuuden teemaa ja projektin materiaaleja toivottiin monen koulutuksen osaksi. Projekti nähtiin tämän teeman avaajana erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten parissa.

Työntekijöiden mielestä projekti onnistui tavoittamaan hyvin erityistä tukea tarvitsevien lasten perheitä. Erityisesti pilotointialueilla Itä-Suomessa että Uudellamaalla järjestettiin perhetapahtumia ja koulutuksia, joihin osallistui yhteensä noin 800 henkilöä. Projektitiimi näkikin toiminnasta syntyneen runsaasti yksilötason hyötyjä. Vanhemmat näyttäisivät voimaantuneen hoitamaan omia asioitaan aktiivisemmin ja tuomaan esille omia näkemyksiään rohkeammin. Työntekijöillä oli se käsitys, että yksittäisen vanhemman aktiivisempi vaikuttaminen omassa elämässä voi kertaantua vertaisryhmän tai sosiaalisen median kautta:

perheet kertovat asiasta esim. saadusta ennakkopäätöksestä muille ja rohkaisevat tätä kautta myös muita toimimaan. Yhteistyön voima on tullut todistetuksi projektin aikana ja tärkeitä verkostoja jää elämään projektin jälkeenkin kuten Lapsen oikeuksien päivien tapahtumien yhteistyöverkostot Kuopiossa ja Joensuussa.

Työntekijätiimin mukaan projektin yksi tärkeä vaikutus oli muuttaa vanhempien ja työntekijöiden käsitystä perheiden kansalaistoiminnasta positiivisempaan suuntaan. Vaikuttamistoiminta sai uusia näkökulmia perinteisen paikallisen oikeuksien valvonnan rinnalle esimerkiksi sosiaalisen median käytön kautta. Vaikuttaminen ei ole vain edunvalvontaa ja palveluihin vaikuttamista vaan myös muunlaista kansalaistoimintaa. Yhteisen toiminnan järjestäminen, esimerkiksi liikuntakerho tai tapahtuma, voidaan nähdä perheiden hyvinvointiin ja yleiseen mielipiteeseen vaikuttamisena.

Projektitiimin mielestä yhteiskunnalliset vaikutukset voivat syntyä siitä, että projekti vahvistaa Tukiliiton roolia lapsiperhetoimijana. Toinen tie, mitä kautta yhteiskunnallista merkitystä toiminnalla voisi olla, on yhteistyö Lapsiasianvaltuutetun toimiston sekä Lasten oikeuksien sopimus -verkoston kanssa. Projekti toi näille lasten oikeuksia valvoville tahoille näkemystä erityislasten ja heidän perheidensä elämästä.

Yhteistyökumppaneiden kokemuksia projektista

Vaikuttava vertaistoiminta -projektin verkostoituminen oli laajaa niin oman järjestön sisällä kuin sen ulkopuolella. Tukiliiton sisällä keskeisiä yhteistyökumppaneita olivat viestintä, aluetyö sekä perheiden kurssitoimintaa järjestävät Malike ja IKI-instituutti. Järjestön sisäisen yhteistyön arvioimiseksi tehtiin kysely keväällä 2012, järjestettiin focusryhmäkeskustelu keväällä 2013 ja palautekeskustelu syksyllä 2014.

Järjestön ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden näkemyksiä kartoitettiin kahdella kyselyllä keväällä 2012 ja keväällä 2013. Kyselyiden lisäksi aineistona käytettiin ohjausryhmässä 15.5. käydyssä keskustelussa tulleita ajatuksia jatkokauden sisällöistä. Lista valtakunnallisista ja paikallisista yhteistyökumppaneista ja yhteistyöprosesseista löytyy liitteestä 1.

Tukiliiton sisäisten yhteistyökumppaneiden näkemyksiä

Tukiliiton johtoryhmän jäsenet toivoivat keväällä 2012 tiiviimpää yhteistyötä projektin ja järjestön vakituisen lapsiperhetoiminnan välille. Kevään 2013 arvioinnissa huomattiin, että yhteistyö olikin tiivistynyt ja projekti oli mukana mm. luomassa yhdistystoimijoiden tueksi perustettua Perheily-verkostoa ja miettimässä lapsiperhetoimintaan keskittyvän aluekoordinaattorin työnkuvaa.

Kun yhteistyötä tarkasteltiin vuoden 2014 lopussa, voitiin todeta, että se oli tiivistynyt ja parantunut entisestään. Kansalaistoiminnan työntekijöille sekä johtoryhmälle osoitetun palautekyselyn tuloksista voitiin lukea, että projekti on liittynyt hyvin strategiaan ja keskusjärjestön perustoimintaan.

Projekti oli myös avannut uusille perheille Tukiliittoa toimimalla yli diagnoosirajojen. Projektin kokemukset ja resurssit tarjosivat hyvän tuen Perheily-toiminnan käynnistämiseen ja sen kautta projektissa syntyneet tuotteet jäivät Tukiliitossa käyttöön ja näin ollen juurruttaminen hoidettiin erittäin hyvin. Työntekijät kertoivat vastauksissaan, että projekti on rikastuttanut perheiden vertaistoimintaa, tarjonnut raikkaita ja helposti käyttöön otettavia ideoita ja malleja, joita voidaan soveltaa koko järjestön toimintaan.

*Projekteilla on mahdollista viedä eteenpäin strategisia tavoitteita, mutta tällainen ajattelu ei ole Tukiliitossa kovin pitkällä. Vaarana on, että projektit alkavat elää omaa elämäänsä. Kaiken kaikkiaan olen sitä mieltä, että VV on parhaita projekteja tässä mielessä järjestössä.
(Keskusjärjestön työntekijän kommentti palautekyselyssä 2014)*

*Toiminta on liittynyt kiinteästi nykyiseen strategiaan (nuorten perheiden saaminen mukaan toimintaan.) Talon sisäinen yhteistyö on tiivistynyt projektin loppua kohti. Projektin ajatukset ja tuotokset ovat siirtyneet Perheilyyn, joka on perustoimintaa. Tai siis ilman projektin kokemuksia ei varmasti olisi ollut resursseja Perheilyn lanseeraamiseen. Tämä on harvinaisen hyvin hoidettu homma, läheskään aina ei välttämättä käy niin, että projektin tuotokset jäävät elämään perusorganisaatiossa.”
(Keskusjärjestön työntekijän kommentti palautekyselyssä 2014)*

Yhteistyö aluekoordinaattoreiden kanssa Itä-Suomessa ja Uudellamaalla oli tiivistä, työtehtäviä jaettiin ja kokemuksista keskusteltiin viikoittain. Muidenkin alueiden aluekoordinaattorit olivat jo käyttäneet projektin tuotoksia, esimerkiksi projektin kotisivuilla olevia videomateriaaleja oppilaitoksissa tehtävässä

työssä. Viimeisenä toimintavuotena aluekoordinaattorit olivat keskeisiä yhteistyökumppaneita juurruttamistyössä. Keväällä 2014 heille järjestettiin koulutuspäivä projektin tuotteista ja aluekoordinaattoreiden kanssa toteutettiin koulutuksia yhdistyksille, jotta toimintatavat ja tuotteiden käyttö tulisivat tutuiksi.

Malikkeen kanssa tehtiin yhteistyössä neljä Voimavirtaa-perhekurssia. Marraskuussa 2014 pidetyssä arviointikeskustelussa todettiin, että yhteistyö toi viikonloppuihin lisäresursseja, jotka antoivat mahdollisuuksia huomioida koko perhe ja erityisesti sisarukset. Näin voimaantumisen ja vertaisuus toteutuivat hyvin kurssiviikonlopuissa. Uutena sisältönä oli lapsille suunnattu oma ohjelma, jossa tehtiin sadutusta ja valokuvausta. Yhteistyössä toteutettiin myös Kaikki mukaan -flash mob Espoon rantamaratonin yhteydessä ja se suunniteltiin yhteistyössä Tukiliiton Espoon paikallisyhdistyksen kanssa. Projekti tavoitti yhteistyön kautta vaikeavammaisten lasten ja nuorten perheitä. Yhteistyöstä jää elämään Ipadin käytön soveltaminen vaikeavammaisten lasten valokuvaamisessa ja muussa kommunikaatiossa. Lasten kuulemisen keinoja käytetään edelleen Malikkeen työssä. Kurssiyhteistyötä tehtiin projektin aikana myös Tukiliiton koulustoitominnan kanssa ensitietokursseilla. Näiden avulla projekti tavoitti vammaisten lasten perheitä ja kursseille tuli uusia teemoja kuten vaikuttaminen ja lasten osallisuus.

Viestinnän yhteistyössä tärkeintä oli sähköisen viestinnän kehittämistyö: projekti tuotti viestinnän pilotteja, joita ei olisi ollut mahdollista kokeilla keskusjärjestön perustoiminnassa. Suurin yhteistyön alue oli Mukaan.fi-palvelun rakentaminen ja käyttöönotto. Myös muut projektin kokeilemat sähköisen viestinnän keinot, esimerkiksi webinaarit ja blogit, olivat järjestössä uusia ja näitä otettiin käyttöön myös yhdistystoimijoiden kanssa. Sähköisen viestinnän keinot kuten blogit ja digitarinat kiinnostavat Tukiliiton paikallisyhdistyksiä ja käytännönläheiset koulutukset näistä aiheista projektin viimeisenä vuonna saivat yhdistystoimijoilta hyvää palautetta.

Keskusjärjestön työntekijät kertoivat, että heidän työhönsä jäävät projektin materiaalien käyttö omassa työssä, toiminnallisten menetelmien käyttö ja monet tekniset työkalut joita projekti on esitellyt kuten anymeeting ja videot.

... projektin vaikutuksen ajatusmaailmaani ja työskentelytapaa: Koen, että projekti on kohdannut perheitä ja yhdistyksiä aidosti heidän tarpeistaan ja toiveistaan lähtien. Kuullut ihmisiä, räätälöinyt tapaamisten ja koulutusten sisällöt yhdessä osallistujien kanssa sekä tukenut ja rohkaissut ihmisiä ja

tukiyhdistyksiä toimimaan ja vaikuttamaan iloisessa yhdessä tekemisen hengessä. Tätä perinnettä haluan jatkaa.

(Keskusjärjestön työntekijän kommentti palautekyselyssä 2014)

Vuonna 2014 projektin kehittämistä koulutusmateriaaleista ja toiminnallisista menetelmistä järjestettiin koulutusta keskusjärjestön henkilökunnalle. Projektin tuotteista Lasten ja nuorten osallisuuden materiaalit olivat useimpien työntekijöiden mielestä tärkeimmät. Jo vuonna 2013 tehdyssä kyselyssä lasten osallisuudet teemat koettiin tärkeiksi ja niitä toivottiin nostettavan esiin aktiivisemmin. Vuoden 2014 palautekyselyssä eräs työntekijä totesi:

Lapsen äänen kuuleminen – uusi, voimakkaampi näkökulma lapsen kuulemiseen. Tukiliitossa on ehkä ollut vallalla näkemys, että vanhemmat ovat oikeat henkilöt vastaamaan kun lapsen asioita käsitellään.

Lasten osallisuuden materiaalit nähtiin uusina ja ainutkertaisina Suomessa ja siksi tärkeimpinä. Muutamat työntekijät mainitsivat myös Vaikuttamisen vinkkikortit tärkeimmiksi. Lisäksi tärkeinä pidettiin videoiden ja kuvien käytön tuomista helposti tarjolle. Kehitettävääkin materiaaleissa oli. Esimerkiksi Vaikuttamisen vinkkikortteihin kaivattiin lisää konkreettisuutta ja käytännön toimintamalleja siitä kuinka materiaaleja hyödynnetään vertaisryhmissä, yhdistyksissä tai kursseilla. Eräs työntekijä ilmaisi epäilyksen, riittävätkö vaikuttamisen materiaalit tarjoamaan yhdistyksille niiden kaipaamia apuja vaikuttamistoimintaan tai onko projekti sittenkään onnistunut lisäämään yhdistysten vaikuttamisosaamista. Toisaalta nähtiin, että Perheily-toiminnan ja yksittäisten perheiden kautta keinot ja materiaalit leviävät vielä projektin päätyttyäkin yhdistyksiin.

Kaiken kaikkiaan uusista ideoista lapsiperhetoimintaan annettiin hyvää palautetta. Isossa projektissa on mahdollista kehittää ja oppia uutta monenlaisista työtavoista. Tiimityönmalli, jota projektissa käytettiin, tulee jäämään keskusjärjestön toimintaan. Viestintäyhteistyö koettiin hyväksi ja se tulee jatkumaan Perheilyssä. Arviointia tehtiin projektissa laajasti ja osa-aikaisen projektitutkijan palkkaaminen mahdollisti arvioinnin kokeiluja, joista on jatkossa hyötyä koko Tukiliitossa. Projektihallinnan osaaminen on myös kehittynyt ja noussut keskusteluun keskusjärjestössä Vaikuttava vertaistoiminta -projektin aikana. Kuten eräs työntekijä mainitsi, nämä ovat olleet projektihallinnan ja rajaamisen oppivuodet Tukiliitossa.

Yhteistyötä tehneiden järjestöjen ja julkisen sektorin toimijoiden näkemyksiä

Projektin ohjausryhmään vuosina 2011 – 2013 kuuluivat Leijonaemot ry., Jaatinen ry., FDUV ry., ELO ry., Tukiliiton hallituksen edustaja, kansalaistoiminnan asiantuntija (DIAK) sekä edustaja kunnallisesta vammaisneuvostosta. Projektin ohjausryhmä toimi aktiivisesti ja oli yksi tärkeä tekijä projektin onnistumisen kannalta. Vuonna 2014 ohjausryhmä päätettiin lopettaa, koska projektin toiminnan keskipisteenä oli yhteistyö paikallisyhdistysten ja Tukiliiton sisäisten yhteistyökumppaneiden kanssa tehdyssä toiminnassa.

Projektin aikana paikallisia yhteistyökumppaneita oli Itä-Suomen ja Uudenmaan alueella. Itä-Suomessa verkostoitumista tapahtui paikallisesti järjestötoimijoiden ja yhdistysten kesken. Tapahtumien ja koulutusten kautta yhteistyökumppaneiksi tuli myös vammaispalvelun työntekijöitä ja oppilaitoksia. Uudellamaalla yhteistyötä tapahtui lasten osallisuuden teeman alla pääasiassa järjestöjen verkostoissa, mutta kumppanina toimi myös paikallinen päiväkot.

Vuoden 2012 arvioinnissa ohjausryhmässä toimineet yhteistyöjärjestöjen edustajat näkivät vertaistoiminnan ja tapahtumien houkuttelevan lapsiperheitä helposti, mutta arvelivat vaikuttamistoiminnan olevan haasteellista. Järjestöyhteistyökumppaneiden mielestä projektista perheille koitua hyöty liittyi perheiden voimaantumiseen. Projekti tarjosi perheille tilaisuuksia mukaviin yhteisiin kokemuksiin, mahdollisuuden tutustua muihin perheisiin ja tietoa siitä, miten voi vaikuttaa ja saada myös lasten ääntä kuuluviin. Kevään 2013 arvioinnissa vaikuttamistoiminnan kehittämisen tarpeet tuotiin edelleen esille. Vaikuttamisen prosesseja pitäisi suunnitella nykyistä paremmin: miettiä, mitä tavoitellaan, missä ja kenelle asia esitetään ja seurata, onko toiminnalla vaikutusta. Useammassa vastauksessa nostettiin esille tarve kouluttaa ja tehdä yhteistyötä henkilökunnan ja päättäjien kanssa.

Tulosten kertomisesta vaikkapa sairaanhoitopiirien kehitysvamma palveluista vastaaville voisi olla yksi haaste. Pelkkä kertominen ei riitä, vaan pitäisi kouluttaa henkilöstöäkin tukemaan vaikuttamistoiminnan tukijoiksi. (Ohjausryhmän edustaja 2013)

Yhteistyökumppanit ehdottivat järjestöjen ja yhdistysten vielä tiiviimpää verkostoitumista. Kyselyssä 2012 ohjausryhmästä tuli toive, että ohjausryhmän jäsenet voisivat tehdä enemmän sisällöllistä yhteistyötä, koska toimijoilla on samansuuntaisia intressejä ja yhteinen kohderyhmä. Projekti järjesti työseminaaripäivän järjestöjen edustajille tammikuussa.

Projektin juurruttamista tehtiin yhteistyökumppaneiden kanssa esimerkiksi Pohjois-Suomessa Erityislasten Omaiset ELO ry:ssä, jossa järjestettiin webinaari ja perhetapahtuman yhteydessä lasten valokuvatyöpaja syksyllä 2014. Vammaisperheiden monitoimikeskus Jaatinen ry:n kanssa järjestettiin yhteistyöilta, jossa teemana oli jaatiswiki ja sen kehittäminen. Itä-Suomessa projekti teki yhteistyötä eri järjestöjen kanssa järjestäen Lapsen oikeuksien päivän tapahtumia ja näiden tapahtumien järjestämisen ympärille syntyneet verkostot jäivät toimimaan myös projektin päättymisen jälkeen. Kehitysvammaliiton ja Kehitysvammaisten Palvelusäätiön hankkeiden kanssa järjestettiin yhteinen loppuseminaari ”Kokemuksen ja kumppanuuden voimalla” joulukuussa 2014. Siellä esiteltiin projektin materiaaleja ja järjestettiin videohaastattelutyöpaja.

Projektin aikaansaama muutos ja vaikutukset

Projekti onnistui kehittämään paljon erilaisia materiaaleja, toimintamuotoja ja verkostoitumaan laajasti erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden parissa työskentelevien järjestöjen ja yhdistysten kanssa (kts. liite 1). Itä-Suomessa ja Uudellamaalla oli verkostoissa myös julkisen sektorin ammattilaisia vammaispalvelusta, päivähoidosta ja oppilaitoksista. Laaja verkostoituminen antoi hyvän pohjan materiaalien levittämiselle. Vuonna 2014 materiaalien pohjalta järjestettiin koulutuksia perheille ja yhdistystoimijoille sekä Tukiliiton työntekijöille. Materiaalien käytön opastusta on tarpeen jatkaa projektin päättymisen jälkeen, koska kaikkia niistä kiinnostuneita yhdistystoimijoita ei vielä tavoitettu. Perheily.fi sivulla olevien vinkkikorttien lisäksi vapaaehtoistyötä tekevät paikalliset toimijat tarvitsevat konkreettisia malleja siitä, mihin ja millä tavalla tehtyjä tuotteita voisi yhdistyksissä tai vertaistukiryhmissä käyttää. Yhteistyökumppanit ottivat projektin materiaalit käyttöön laajasti.

Projektin koulutukset ja toimintamuodot kiinnostivat vanhempia, mutta keskeisenä haasteena oli vanhempien innostuksen muuttuminen käytännön toiminnaksi. Tämän tiedettiin jo etukäteen olevan haastavaa, koska erityislasten vanhempien elämäntilanne on usein melko kiireistä ja kuormittunutta. Vanhempien vertaistukiryhmät tai koko perheen toiminnalliset ryhmät olivat lapsiperheiden näkökulmasta houkuttelevimpia. Näitä ryhmiä oli myös helpoin toteuttaa pelkästään vapaaehtoisvoimin. Projekti synnytti spontaania toimintaa vanhempien kesken, esimerkiksi kahdenkeskeisiä keskusteluita tai verkkoryhmässä vaihdettuja kokemuksia. Palautteissa näkyi vanhempien kiinnostus vaikuttaa vammaisia henkilöitä koskeviin asenteisiin sekä lasten ja perheiden palveluihin ja tukeen. Yhteisöllisiä vaikuttamisen esimerkkejä ei kuitenkaan ollut kovin montaa. Vanhempien toiminta näyttäisikin suuntautuvan

pääasiassa oman lapsen tai perheen asioihin eikä niinkään yhteisten asioiden eteenpäinviemiseen.

Vanhempien koulutuspalautteissa näkyi selvästi kiinnostuksen, tietojen, taitojen ja rohkeuden lisääntyminen, jota kautta olemassa olevien vertaistukiryhmien toiminta monipuolistui ja vahvistui. Tukiyhdistysten kanssa tehtävä lapsiperhetoiminnan käynnistäminen pääsi alkuun noin kymmenessä yhdistyksessä ja joillekin paikkakunnille syntyi perheiden tapahtumia ja perhekerhoja. Projektilla oli kuitenkin laajempi merkitys lapsiperheiden toiminnan tarpeiden esille nostamisessa Tukiliiton paikallisille toimijoille. Tämä tiedotus loi pohjaa myöhemmälle kehittämistyölle yhdistysten kanssa ja erityisesti Perheily-toiminta jatkaa tätä työtä.

Perheet ovat aktivoituneet koulutusten myötä verkkokeskusteluihin ja Facebook-sivujen käyttöön. Koulutukset synnyttivät vanhempien kiinnostusta verkossa tapahtuvaan vaikuttamiseen, mutta toteutuneita verkkovaikuttamiskampanjoita ei syntynyt. Tukiliiton paikallisyhdistykset eivät olleet suuressa määrin ryhtyneet Mukaan.fi-palvelun käyttäjiksi. Myöskään projektin näkökulmasta perheet eivät käyttäneet uutta palvelua aktiivisesti, vaikka kirjautuneita käyttäjiä oli jonkin verran. Tukiliitossa päätettiin lopettaa palvelu vuoden lopussa 2013. Mukaan.fi-palvelun loputtua projekti tarjosi tukea ja koulutusta yhdistyksille ja ryhmille Facebook-sivujen käyttämisessä. Projekti on tuonut verkossa käytettävät välineet kuten videohaastattelut, verkkoluennot, Facebook-sivut koulutuksiin ja vapaaehtoistoimijoille helposti hyödynnettäviksi. Käytännönläheiset ja osallistujien toiveiden mukaan räätälöidyt koulutukset saivat osallistujilta kiitosta.

Lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen oli tärkeä tavoite ja sitä varten tehdyt vinkkikortit nähtiin monessa verkostossa erittäin hyödyllisinä ja uusina. Projekti on jakanut tietoa miksi, missä ja miten lasten ja nuorten mielipiteitä tulisi kuulla. Keskustelu ja tieto aiheesta on lisääntynyt. Jatkossa lasten ja nuorten osallisuuden vinkkikortit ovat käytössä Perheily-verkoston sekä yhteistyöverkoston toiminnassa (esimerkiksi Tatu ry ja Savas). Lapsen oikeuksien -päivän tapahtumien ympärille syntyneet verkostot ottivat käyttöön mm. valokuvan käyttöä erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten elämän kuvaamisessa ja oikeuksien tutuksi tekemisessä.

Projekti vahvisti Tukiliiton lapsiperhetyön osaamista erityisesti sosiaalisen median ja lasten osallisuuden ja kuulemisen asioissa. Projektista jää Tukiliittoon Perheily-toiminta, joka jatkaa projektin aloittamaa työtä perustyönä. Projekti oli aktiivisesti rakentamassa Mukaan.fi-palvelua ja keväällä 2013 etsi ja kokeili webinaarin mahdollisuuksia koko talon käyttöön. Lasten kuulemisen menetelmiä käytettiin useilla

kursseilla. Projekti toi myös muita resursseja, esimerkiksi verkkoon tuotetut videopuheenvuorot ovat olleet järjestössä kaivattua materiaalia ja niitä on käytetty työntekijöiden pitämässä alustuksissa ja luennoissa.

Muille järjestöille ja toimijoille koituneet hyödyt liittyivät projektin koulutuksiin ja materiaaleihin. Vertaisohjaaja- ja vaikuttamiskoulutuksia ei ollut juuri tarjolla muissa järjestöissä ja tästä syystä osallistumismahdollisuus oli tärkeä myös muiden järjestöjen jäsenille. Materiaaleista lasten osallisuuden vinkikortit ja ryhmien käyttöön suunnitellut vaikuttamisen vinkikortit saivat hyvää palautetta. Projektin materiaaleja on levitetty laajasti yhteistyökumppaneiden käyttöön.

Vuoden 2013 lopussa tehdyssä arvioinnissa pohdittiin projektin tuottamia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Projektin yhteiskunnalliset vaikutusten on mahdollista syntyä neljällä tavalla:

- projekti vahvistaa Kehitysvammaisten Tukiliiton keskusjärjestön toimintaa erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden parissa ja tuottaa resursseja, kuten koulutuksia, laajasti kaikille näiden perheiden parissa toimiville yhdistyksille ja järjestöille,
- projekti vahvistaa merkittävässä määrin Tukiyhdistysten ja muiden Tukiliiton jäsenyhdistysten lapsiperhetoimintaa,
- projektin tuottaa erityistä tukea tarvitsevien perheiden kokemustietoa ja herättää keskustelua eri medioissa sekä
- projekti toimii lapsiperhejärjestöjen verkostoissa ja tuo niiden kautta erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden asiaa esille.

Kansalaistoiminnan rakenteiden vahvistaminen tuottaa mitä todennäköisimmin pitkällä aikavälillä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Nopeaa vaikutusta voidaan saavuttaa julkisen keskustelun avulla, josta projektilla oli kokemusta syksyllä 2012. Tällöin Suomen Tietotoimiston kautta saatiin aikaan laaja keskustelu perheiden arjen tuen tarpeista. Yhteistyö Lapsiasian valtuutetun toimiston sekä Lasten oikeuksien sopimus -verkoston kanssa oli myös merkittävä tapa saada lasten oikeuksia valvoville tahoille näkemystä erityislasten asiasta.

Yhteiskunnallisten vaikutusten syntyminen edellyttää suurta toiminnan volyyymia. Koulutusten ja verkkojuttujen määrät, mediakeskusteluiden tai yhteistyöverkostot eivät kuitenkaan olleet vuoden 2013 lopussa niin isoja, että niiden merkitys yleiseen mielipiteeseen, asenteisiin tai esimerkiksi paikallisiin

palveluiden järjestämiseen olisi mahdollista osoittaa. Vuoden 2014 projektin rahoituspäätöksessä projekti rajattiin kohdistumaan aloitetun työn loppuunsaattamiseen ja juurruttamiseen. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulma ei ollut enää samalla tavoin mukana kuin aikaisemmin.

Yhdistysillat, vertaistukiryhmät tai säännölliset info-illat näyttäisivät olevan keskeistä vaikuttamistoiminnan syntymisessä. Vaikka näyttää siltä, että kansalaisten toiminta suuntautuu yhä enemmän lyhytaikaisiin projekteihin pois perinteisestä yhdistystoiminnasta, tarvitaan kansalaistoiminnassa jonkin tasoista organisointia ja rakenteita. Jos tavoitteena on yhteinen vaikuttaminen, tarvitaan asia, johon halutaan muutosta ja vaikuttamisesta innostunut henkilö. Tarvitaan myös aika ja paikka, johon kaikki asiasta kiinnostuneet voivat kokoontua keskustelemaan. Paikallinen yhteistyö lapsiperhetoimijoiden välillä on tärkeää, jotta elävää lapsiperhetyötä syntyy. Vertaisohjaajien perus- ja jatkokoulutus, tuki, työnohjaus ja hyvät mahdollisuudet vertaistoimintaan luovat sen rakenteen, jonka varassa pitkäjänteinen vaikuttava vertaistoiminta on mahdollista.

Lopuksi

Projektissa kansalaistoiminta on nähty nimenomaan vaikuttamisena, muutoksena, jonka saa aikaan perheiden yhteinen toiminta. Jotta kansalaistoimintaa voi syntyä, tulee perheiden tavata toisiaan ja voimaantua verkostoitumaan. Tätä projektissa on edistetty tukemalla vertaisryhmien perustamista ja toimintaa ja koulutettu vertaisohjaajia sekä vertaisryhmäläisiä vaikuttamiseen. Näin vanhemmat ovat päässeet yhteen keskustelemaan ja jakamaan tietoa. Näistä kohtaamisista on syntynyt paikallisia vaikuttamisen tekoja ja jäänyt pysyviä vertaisryhmiä, jotka mahdollisesti synnyttävät uusia vaikuttamisen tekoja.

Perheitä on ohjattu myös verkkovaikuttamiseen. Tämän päivän vanhemmat tarttuvat blogien ja adressien kirjoittamiseen sekä Facebook -kampanjoihin. Lyhytkestoiset tapahtumat ja kampanjat saavat perheitä lähtemään mukaan. Toiminnan tulee olla omaehtoista ja vähän sitovaa. Perheet lähtevät mukaan myös erilaisiin tempauksiin, kun joku toimii innostajana. Aina vanhemmista löytyy myös vaikuttamisen pioneereja, jotka keräävät tietoa ja vievät palveluihin liittyvät valitusprosessit loppuun asti. Nämä pioneerit, joita projektin toiminnassa näkyi, myös tuovat tämän tiedon muiden perheiden tietoon, tuntevat kanavat missä tietoa kannattaa levittää tai keksivät niitä itse.

Kuten eräs äiti kertoi syitä blogikirjoittamiseen:

Taustalla oli myös tahto yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen: halusin oman ääneni kautta tuoda muidenkin erityislapsiperheiden ääntä kuuluviin jotta asenteet voivat muuttua ja palvelut kehittyä. Voin sanoa että innostuin kovasti heti alkuun. Tuntui siltä että on vaikka kuinka monta aihepiiriä joita haluan blogissa käsitellä. Myös saatu palaute innosti jatkamaan.

Epäkohdat ja palvelujen toimimattomuus ovat motiivina lähteä vaikuttamaan. Jos aikaa ja voimia on verkostoitumiseen, perheet lähtevät mukaan. Jos perheillä on pelko silmätikuksi joutumisesta tai siitä, että vaikuttamisen teot vaikuttavat lapsen palveluihin kielteisesti, he jättävät osallistumatta. Verkostoituminen muiden perheiden kanssa kasvotusten vertaisryhmissä tai verkossa auttaa saamaan tietoa oikeuksista palveluihin ja miten toimia, kun on huomattu epäkohtia. Kun perheet saavat tukea arjen perusasioihin, he jaksavat lähteä mukaan vaikuttavaan vertaistoimintaan.

Lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen oli Vaikuttava vertaistoiminta-projektin tavoitteista se, joka nousi palautteiden perusteella keskeiseksi ja sai hyvää palautetta. Tähän työhön toivottiin sekä oman keskusjärjestön että yhteistyöverkoston taholta panostusta myös tulevaisuuden kehittämistyössä. Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten omat vaikuttamisryhmät voisi olla yksi tulevaisuuden tavoite. Ja myös se, että heidän äänensä tulee yhä enemmän kuuluviin jo olemassa olevissa lasten ja nuorten kuulemisen rakenteissa Suomessa.

Lapsiperheet ja yhdistystoiminta on ollut suuri kysymys niin Vaikuttava vertaistoiminta- projektin toiminnassa, Kehitysvammaisten Tukiliitossa kuten muidenkin valtakunnallisten keskusjärjestöjen toiminnassa. Kuinka saada nuoria perheitä ja ihmisiä mukaan toimintaan? Vanhemman yhdistysväen osaaminen, vaikuttamisen taidot ja verkostot ovat tärkeitä ja nuoremmilla on näistä opittavaa. Mutta yhdistyksissä tulee olla myös ymmärrystä uuden ajan ilmiöille eli sitoutumattomuudelle, lyhytkestoisuudelle ja suopeutta käväisijöille. Sitoutumista tapahtuu vähitellen, kun itselle tärkeitä asioita toiminnasta löytyy. Kun yhdistykset pystyvät tarjoamaan uusille tulijoille lyhytkestoisia tehtäviä ja tilaa uusille toimintaideoille, yhdistysten aktiivinen toiminta on turvattua myös tulevaisuudessa.

Lähteet

Haarni, Ilkka (2006) Keskeneräistä yhdenvertaisuutta:

Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Stakes.

Verkkojulkaisu <http://www.julkari.fi/handle/10024/77988>

Hyväri, Susanna (2005) Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa Nylund, Marianne ja Yeung, Anne Birgitta (toim.) Vapaaehtoistoiminta – anti, arvot ja osallisuus. Vastapaino, Tampere, 214–235.

RAY (2012) Itsearviointi toiminnan kehittämisen välineenä. Raha-automaattiyhdistys.

Verkkojulkaisu <https://www.ray.fi/uusia-lomakkeita-ja-oppaita-aineistopankissa>

Kankkunen, Paula, Harinen, Päivi; Nivala, Elina; Tapio, Mari (2010)

Kuka ei kuulu joukkoon? Lasten ja nuorten kokema syrjintä Suomessa.

Sisäasiainministeriön julkaisut 36/2010.

Verkkojulkaisu <http://www.intermin.fi/julkaisu/362010>

Law, Mary; King, Susanne; Stewart, Debra; King, Gillian (2001)

The Perceived Effects of Parent-Led Support Groups for Parents Of Children with Disabilities.

Physical & Occupational Therapy in Pediatrics, Vol 21(2/3)2001

Peberdy, Max. 2008. Dr. Max Peberdyn tiekartta ja kolme universaalia kysymystä.

<http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/arviointitoiminta/arviointitietoa/arviointityokaluja.html>

Vaitti, Lea (2011a) Suuntaviivoja erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden vertais- ja vaikuttamistoiminnan kehittämiseen. Vaikuttava vertaistoiminta -hanke (2011 – 2013). Kehitysvammaisten Tukiliitto ry.

Verkkojulkaisu <http://www.kvtl.fi/fi/ammattisivut/oppaat-ja-julkaisut/hankkeiden-raportit/>

Vaitti, Lea (2011b) Vertaistukiryhmät kansalaistoimintana. Vertaansa vailla- projektin loppuraportti.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. <http://www.kvtl.fi/fi/ammattisivut/oppaat-ja-julkaisut/hankkeiden-raportit/>

Vaitti, Lea (2012) Perheet toimijoina. Vaikuttava vertaistoiminta –hanke (2011 – 2013). Kehitysvammaisten

Tukiliitto ry. Verkkojulkaisu <http://www.kvtl.fi/fi/ammattisivut/oppaat-ja-julkaisut/hankkeiden-raportit/>

Walden, Anne (2006) "Muurinsärkijät" – Neurologisesti sairaan tai vammaisen lapsen perheen selviytymisen tukeminen. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet. Kuopion yliopisto.

Zimmerman, Marc (2005) A. psychological Empowerment: Issues and Illustrations. American Journal of Community Psychology, Vol.23, No.5, 1995.

Liite 1 Projektin tuotteet

Kaikki projektin tekemät vinkkikortit kansalaistoimintaan ovat esillä perheily.fi-sivulla

Blogikirjoittamisen vinkkikortit
Valokuvatyöskentelyn vinkkikortit
Lapsen kuulemisen vinkkikortit
Digitarinan vinkkikortit
Videoidun puheenvuoron vinkkikortit
Vaikuttamisenvinkkikortit
Verkkokeskustelun vinkkikortit
Sisaruuden vinkkikortit
Perheily-pelikortit

Videotallenteet webinaareista ja koulutuksista

Voimauttava valokuva (menetelmätietoa perheille)
Lakitietoa perheille (lakimiehen asiantuntijapuheenvuoro)
iPad (vanhempien kertomuksia iPadin käytöstä erityislasten kanssa)
Erytishuolto-ohjelma (lakimiehen puheenvuoro koulutuksessa)
Omaishoidontuki (lakimiehen puheenvuoro koulutuksessa)
Omaishoidon vapaat (lakimiehen puheenvuoro koulutuksessa)

Materiaalit

Vertaisuutta verkossa -koulutusmateriaali (2.9.2013).
verkkojulkaisu http://prezi.com/zsghopr226t_/vertaisuutta-verkossa/

Verkkovaikuttaja -koulutusmateriaali (2.9.2013)

verkkojulkaisu <http://prezi.com/wbnn8yonu3l-/vaikuttamiskoulutus/>

Verkosta asiallesi tekijöitä (pdf-materiaali)

Kolme diaesitystä sisarusten ajatuksista

Valokuvatarina erityislapsen elämään (Topin silmin)

Sisaruus on ihanan älytöntä touhua (vinkkejä vanhemmille erityistä tukea tarvitsevan lapsen sisaruksen huomioimiseen)

Videot

Kolme vanhempien puheenvuoroa (Hyvä koulu, Haaveet ja tulevaisuus, Arjen onni on turvallisuus)

Kolme nuorten puheenvuoroa (Hyvä elämä, Oona onnellinen, Onni asuu mahdollisuuksissa)

Liite 2 Projektin yhteistyöprosessit 2011 – 2013

Vertaistuki

Leijonaemot, Downiaiset, Diak (perhetapahtumat)

Malike ja KVT:n koulutusyksikkö (kurssiyhteistyö)

Ytry Itä-Suomi Savon YTRY (Pohjois-Savon vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten ja nuorten toimijoiden yhteistyöverkosto, KYS vertaistuki-iltamat, Vuosittainen perhetapahtuma, Lapsen oikeuksien päivän tapahtuma vuosittain)

Kolme vanhempien vertaistukiryhmää Muurame, Lappeenranta, Pieksamäki

Joensuun tukiyhdistys (perhekerho),

Nilsin tukiyhdistys (lapsiperhetapahtumat),

Kontiolahden tukiyhdistys (lapsiperhetoiminnan aktivoituminen?),

Joutsenon tukiyhdistys (urheilukerho)

Kuopion seurakunta (erityisrippikoulun vanhempain ilta)

Lappeenranta-Imatra-Joutseno-yhteistyö

Yhteistyö Savaksen kanssa

Paikallinen vaikuttaminen

Kesäkerho lapsille Kuopiossa yhdessä MLL:n kanssa

KYS vertaistuki-iltamat (päivähoidon ja koulun tuki erityistä tukea tarvitseville lapsille)

Joensuun tukiyhdistys (omaishoidontuki)

Keskusjärjestön tiedotus (Kävele ja vaikuta -kampanja, mukana kuusi tukiyhdistystä)
Savon vammaisasuntosäätiö (uusi hanke)
Muuramen vertaisryhmä (vammaisneuvoston kutsuminen tapaamiseen)
Flash mob "Kaikki mukaan" Espoo

Lasten ja nuorten osallisuus

Hyvät tyypit -oppimisverkosto, lasten kanssa toimivien ammattilaisten verkosto
Ytry-verkosto Vammaisten lasten tukisäätiö (erityislasten parissa toimivat järjestöt)
Radio Valo (kehitysvammaisen kouluttaja kurssilla)
Päiväkoti Runo Helsingissä (sadutus, kuulemisen kokeilut)
Satakunnan ammattikorkeakoulu (sisarusten kuulemistilaisuus)

Lasten ja nuorten kokemusten näkyväksi tekeminen

Leijonaemot (kuulemistilaisuudet ja videomateriaalin levittäminen)
Jaatinen (webinaari, vanhempien puheenvuorot)
Radio Valo, Allianssi, Valtikka.fi (julkaisuyhteistyö)
Lapsiasiain valtuutetun toimisto (videomateriaalin levittäminen)
Diak (opinnäyteyhteistyö)
Lasten oikeuksien päivän 20.11.2013 suunnittelu

Viestintäyhteistyö

Leijonaemot, Jaatinen ry, Elo ry
Kehitysvammaisten Tukiliiton viestintä

Projektin kehittämistyö

Ohjausryhmä (Leijonaemot, Jaatinen, Elo ry, FDUV, Diak)
Kehitysvamma-alan hankeallianssi (Kehitysvammaliitto, Kehitysvammaisten Palvelusäätiö, FDUV)